

Lietuvos Respublikos pranešimas Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos vykdomos visuotinės periodinės peržiūros antrajam ciklui

TURINYS

- A. Pranešimo rengimo metodologija ir konsultavimosi procesas.**
- B. Teisinės ir institucinės sistemos pokyčiai.**
- C. Nacionalinės žmogaus teisių apsaugos iniciatyvos ir tarptautinių žmogaus teisių įsipareigojimų įgyvendinimas.**
 - 1) Programiniai žmogaus teisių apsaugos dokumentai;**
 - 2) Bendradarbiavimas su tarptautinėmis žmogaus teisių apsaugos organizacijomis;**
 - 3) Visuomenės švietimas apie žmogaus teises.**
- D. Pirmojo ciklo rekomendacijų įgyvendinimas.**
 - 1) Tarptautinių įsipareigojimų prisiėmimas;**
 - 2) Lyčių lygybė, šeimos politika;**
 - 3) Tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės;**
 - 4) Vaiko teisės;**
 - 5) Neįgaliųjų teisės;**
 - 6) Kankinimo prevencija kalinimo įstaigose;**
 - 7) Kova su prekyba žmonėmis;**
 - 8) Seksualinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės;**
 - 9) Kova su neapykantos nusikaltimais;**
 - 10) Nusikaltimų aukų teisių apsauga;**
 - 11) Kitų rekomendacijų vykdymas.**
- E. Analizė: pasiekimai, geroji praktika, iššūkiai, kliūtys.**
- F. Nacionaliniai žmogaus teisių apsaugos prioritetai.**
- G. Techninės pagalbos reikšmė.**

A. Pranešimo rengimo metodologija ir konsultavimosi procesas.

1. Lietuvos Respublikos pranešimas rengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos gairėmis. Pranešimą parengė teisingumo ministro sudaryta komisija, į kurią įėjo ministeriją, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vilniaus savivaldybės administracijos atstovai. Projektui buvo pritarta Vyriausybės pasitarime.

2. Pranešimo rengimo procesas buvo glaudžiai susijęs su pirmojo ciklo metu gautų rekomendacijų įgyvendinimo koordinavimo procesu. Teisingumo ministerija, koordinuojanti procesą, kasmet rengė valstybės institucijų koordinacinius susitikimus su pilietinės visuomenės organizacijomis dėl rekomendacijų įgyvendinimo pažangos. Taip pat rengti susitikimai su nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas vykdančiomis institucijomis (ombudsmenais). Be to, Teisingumo ministerija pati rengė ir skatino kitas ministerijas rengti teminius susitikimus su pilietinės visuomenės organizacijomis. Pavyzdžiui, Teisingumo ministerijoje ir kitose ministerijose 2016 m. vyko susitikimai dėl neįgaliųjų teisių, Vidaus reikalų ministerijoje 2015 m. vyko susitikimas dėl neapykantos nusikaltimų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija vykdė susitikimus dėl lyčių lygybės ir smurto prieš moteris artimoje aplinkoje, romų integracijos. Pirmojo ciklo metu gautų rekomendacijų įgyvendinimo klausimas taip pat buvo aptartas Vyriausybės pasitarimuose.

3. Rengiant šį pranešimą buvo konsultuojamasi su pilietine visuomene, t. y. komisijos parengtas projektas buvo pateiktas nevyriausybinėms organizacijoms susipažinti, komisija įvertino gautas pastabas ir patikslino pranešimo projektą. Pavyzdžiui, aprašant pastangas integruoti neįgaliuosius į darbo rinką neįtraukta informacija apie socialines įmones, nes įdarbinimas jose nėra

įdarbinimas atviroje rinkoje ir todėl neįgyvendina Neįgaliųjų teisių konvencijos reikalavimų; pagal nevyriausybinių organizacijų pastabas papildytas žmogaus teisių įgyvendinimo iššūkių ir kliūčių aprašymas. Pranešimo projektas taip pat buvo pateiktas nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas vykdančioms institucijoms, gautos jų pastabos. Be to, projektas buvo paskelbtas Seimo (parlamento) teisės aktų projektų informacinėje sistemoje ir Teisingumo ministerijos tinklalapyje, suteikiant visuomenei galimybę pareikšti pastabas ir pasiūlymus oficialaus šio projekto derinimo su kitomis institucijomis metu.

B. Teisinės ir institucinės sistemos pokyčiai.

4. Aptariamu laikotarpiu buvo tęsiamas tarptautinių įsipareigojimų prisiėmimo procesas. Pavyzdžiui, Lietuva tapo Europos Tarybos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos papildomų protokolų Nr. 15 ir Nr. 16 dalyve. Be to, buvo priimami įstatymai, reikalingi tarptautinėms sutartims ir ES teisės aktų reikalavimams įgyvendinti. Pavyzdžiui, buvo priimti teisės aktai, reikalingi 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvai 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai, įgyvendinti. Juos priėmus buvo sustiprinta specialiųjų poreikių turinčių asmenų, tapusių nusikaltimų aukomis, teisių apsauga. Taip pat buvo priimami teisės aktai, reikalingi aktualiems žmogaus teisių iššūkiams spręsti. Pavyzdžiui, 2012 – 2015 m. buvo priimti teisės aktai, reguliuojantys bausmių vykdymo aspektus, kurie sudarė prielaidas sumažinti kalinamų asmenų skaičių ir išspręsti kalėjimų perpildymo problemą (probacijos ir bausmių, nesusijusių su laisvės atėmimu, dažnesnis taikymas, veiksmingesnio resocializacijos proceso laisvės atėmimo vietose įdiegimas, motinos ir vaiko namų ir pusiaukelės namų inkorporavimas į bausmių vykdymo sistemą ir kt.).

5. 2015 m. Seimo kontrolierių įstaiga Jungtinėms Tautoms pateikė prašymą dėl nacionalinės žmogaus teisių institucijos, atitinkančios Paryžiaus principus, statuso pripažinimo. Šiuo metu, nors oficialiai ir nebūdama pripažinta nacionaline žmogaus teisių institucija, Seimo kontrolierių įstaiga dalyvauja Europos nacionalinių žmogaus teisių tinklo veikloje (nuo 2012 m.) ir yra šio tinklo narė (nuo 2014 m.). Be to, nuo 2013 m. Seimo kontrolierių įstaiga vykdo ir nacionalinės kankinimų prevencijos institucijos veiklą pagal Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą.

6. 2015 m. liepos 1 d. buvo įkurtas Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 2010 m. panaikinus Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, jo funkcijos buvo išskaidytos ir perduotos Kultūros, Švietimo ir mokslo bei Užsienio reikalų ministerijoms. Išskaidžius Tautinių mažumų ir išeivijos departamento funkcijas, tautinių bendrijų atstovai konstatavo sumažėjusį tautinių mažumų klausimams tenkančią dėmesį ir siūlė atkurti bendrą valstybės tautinių mažumų politiką vykdančią instituciją. Įkurtasis Tautinių mažumų departamentas tapo tokia institucija.

C. Nacionalinės žmogaus teisių apsaugos iniciatyvos ir tarptautinių žmogaus teisių įsipareigojimų įgyvendinimas.

1) Programiniai žmogaus teisių apsaugos dokumentai.

7. Žmogaus teisių apsaugos klausimai buvo įtraukti į Vyriausybės 2012-2016 m. programą. Įvardintas pagrindinis šios Vyriausybės siekis - eiti gerovės valstybės kūrimo keliu. Taip pat išdėstomos pagrindinės vertybės: 1) darbas, kaip pagrindinė vertybė ir gerovės šaltinis; 2) solidarumu ir socialiniu teisingumu grindžiamas socialinis dialogas; 3) solidarumas; 4) kūrybiškumo skatinimas (švietimo ir mokslo sritis, inovacijos ir jų pagrindu kuriamos technologijos); 5) lygios visų Lietuvos žmonių galimybės, lygių teisių užtikrinimas; 6) žmogaus asmens neliečiamybė, orumo apsauga; 7) atsakingas verslas, įmonių socialinė atsakomybė; 8) tinkama, visiems prieinama sveikatos apsaugos

sistema, sauganti didžiausią vertybę – žmogų; 9) Lietuvos kultūros plėtojimas, kultūros paveldo išsaugojimas; 10) pagarbos Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams kultūra. Atsižvelgiant į šias vertybes, buvo išskirtos ir detalizuotos Vyriausybės veiklos kryptys, prioritetai, numatytos programos įgyvendinimo priemonės.

8. Atskiroms žmogaus teisių klausimų grupėms spręsti valstybės lygmeniu buvo priimti atskiri, detalesni programiniai dokumentai. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015 m. sausio 28 d. patvirtino Nediskriminavimo skatinimo tarpinstitucinį veiklos planą, kurio tikslas – mažinti diskriminaciją Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatyme nustatytais pagrindais, didinant visuomenės sąmoningumą ir ugdant pagarbą žmogui. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. sausio 29 d. įsakymu patvirtintas Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2015–2020 m. veiksmų planas.

9. Be to, programinius dokumentus atskirų grupių žmogaus teisių apsaugai stiprinti priima ir vietos savivaldos institucijos. Pavyzdžiui, 2016 m. balandžio 19 d. Vilniaus savivaldybės taryba patvirtino Vilniaus (Kirtimų) romų taboro bendruomenės integracijos į visuomenę 2015–2019 m. programą. Programoje iškelti šie tikslai: stabdyti narkomanijos plitimą kirtimų taboro ir šalia jo esančioje teritorijoje; skatinti romų tautybės žmonių integraciją į švietimo sistemą; didinti sveikatos paslaugų prieinamumą romų tautybės asmenims; didinti romų tautos kultūros savitumo atvirumą; siekti socialinės atskirties mažinimo; gerinti romų tautybės žmonių gyvenimo sąlygas.

2) Bendradarbiavimas su tarptautinėmis žmogaus teisių apsaugos organizacijomis.

10. Buvo tęsiamas bendradarbiavimas su tarptautinėmis žmogaus teisių apsaugos organizacijomis. Pristatyta atskirų Jungtinių Tautų žmogaus teisių apsaugos sutarčių įgyvendinimo pažanga sutarčių priežiūros organuose, gautos ekspertų rekomendacijos, jų įgyvendinimo problematika nagrinėta kartu su visuotinės periodinės peržiūros rekomendacijų įgyvendinimo klausimais. Bendradarbiauta su Europos Tarybos sutarčių priežiūros organais. Pavyzdžiui, 2012 m. įvyko periodinis Europos komiteto prieš kankinimą ekspertų vizitas Lietuvoje, 2014 m. buvo viešai paskelbta Lietuvos Respublikos ataskaita apie šio vizito metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą.

3) Visuomenės švietimas apie žmogaus teises.

11. Nuo 2014 m. visuomenės teisinio švietimo valdymo sritis yra pavesta teisingumo ministru. 2014 m. bendrovės „Baltijos tyrimai“ atlikta reprezentatyvi apklausa atskleidė, kad net 35 proc. piliečių labiausiai norėtų gauti papildomos informacijos žmogaus teisių tema, o mažiausiai savo teisėmis ir laisvėmis domisi jaunimas. 2014 m. gruodžio 19 d. teisingumo ministras ir švietimo ir mokslo ministrai pasirašė bendradarbiavimo visuomenės teisinio švietimo srityje memorandumą, kuriuo išpareigojo atnaujinti pasirenkamojo dalyko „Teisė“ mokymo programą bendrojo ugdymo mokykloms bei pilietiškumo pagrindų bendrąją programą. 2014 m. ir 2015 m. Teisingumo ministerija organizavo teisės pagrindų mokymus „Aš žinau savo teises“ 30-tyje Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų. Taip pat Teisingumo ministerija jau 8 metus organizuoja teisinių žinių patikrinimo akciją – Konstitucijos egzaminą, 2015 m. ministerija organizavo nemokamų teisinių konsultacijų 15-oje Lietuvos miestų ir miestelių projektą ir teisinio švietimo informacinę kampaniją nacionalinėje spaudoje bei televizijoje. Teisingumo ministerija taip pat leidžia informacinius leidinius, teikia informaciją apie žmogaus teises ir laisves, administruoja teisinės informacijos visuomenei portalą <www.teisingumas.lt>. Šiuo metu, bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis, baigiamas derinti 2017-2024 m. visuomenės teisinio švietimo programos projektas.

12. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše, kuris skirtas pedagogams, dirbantiems su ikimokyklinukais, yra suformuluoti pamatiniai gebėjimai, būtini harmoningam asmenybės vystymuisi. Ugdoma savigarba, savivoka, bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais gebėjimai – pagrindas supratimui apie žmogaus teises. Šie gebėjimai plėtojami priešmokykliniame ugdyme, o

pradiniame ugdyme žmogaus teisių klausimai įtraukiami į etikos ir pasaulio pažinimo programas. Pagrindiniame ugdyme žmogaus teisių klausimai integruoti į pilietiškumo pagrindų, etikos, tikybos, istorijos ir kitų dalykų programas, viduriniame – į visuomenės pažinimo, istorijos, filosofijos ir kitų dalykų programas. Atskiras pilietiškumo pagrindų kursas yra įtrauktas kaip privalomas dalykas 9–10 klasėse (mokykla renkasi, ar mokyti 9, ar 10 klasėje šio dalyko). Visą mokyklos gyvenimą apima pilietinis ugdymas – tai ir pilietinių idėjų integracija į įvairius mokomuosius dalykus, ir nuo 5 iki 10 klasės privaloma socialinė veikla, ir kita neformali veikla.

D. Pirmojo ciklo rekomendacijų įgyvendinimas.

1) Tarptautinių įsipareigojimų prisiėmimas

13. Lietuvos Respublika tapo Tarptautinės konvencijos dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo (**89.1, 89.5, 89.8**), Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą fakultatyvaus protokolo (**89.9-89.4, 89.6, 89.7, 89.9**) dalyve.

2) Lyčių lygybė, šeimos politika

14. Dėl moterų ir vyrų lygybės. Informuotumo didinimas (88.28-29, 89.27-30). Šiuo metu įgyvendinama jau ketvirtoji Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 metų programa. 2015 m. įgyvendinant šią programą detalizuojantį veiksmų planą, buvo organizuoti įvairūs seminarai lyčių lygybės tema. Vyko seminaras „Lyčių vaidmenys ir stereotipai“, kurį įgyvendino Ugdymo plėtotės centras, bendradarbiaudamas su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba; organizuoti mokymai apie lyčių lygybės planavimą darbovietėse privačių ir valstybinių įmonių darbdaviams, kurių metu mokymo dalyviai atliko savo įmonių analizę lyčių lygybės aspektu, išskyrė kritines sritis bei formulavo pasiūlymus įmonių lyčių lygybės planui. Organizuoti konsultaciniai mokymai įmonėse, kurių metu aptartas Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatų taikymas, ypač dėl vienodo darbo užmokesčio už vienodą ar vienodos vertės darbą. Įgyvendintas projektas „Išmani moteris“, kuriuo buvo siekiama padėti moterims plėtoti savo idėjas ir sukurti verslus. Bendradarbiaujant su mentorais, projekto dalyvės konsultavosi verslo idėjų, komandos formavimo, strateginio verslo planavimo, finansų valdymo, išorinio finansavimo pritraukimo, ir kt. temomis.

Įgyvendinant programą organizuojamos įvairios informuotumo didinimo kampanijos. Organizuoti informaciniai renginiai vietinių užimtumo iniciatyvų, projektų rengimo ir įgyvendinimo klausimais, skatinant moterų ir vyrų ekonominį aktyvumą, savarankišką užimtumą ir moterų vadovių skaičiaus augimą. 2015 m. teritorinėse darbo biržose organizuoti įgyvendintų vietinių užimtumo iniciatyvų projektų pristatymai, informaciniai renginiai.

15. Dėl moterų ir vyrų vienodo darbo užmokesčio (89.28-30). Remiantis Eurostat duomenimis, 2014 m. pagal lygaus moterų ir vyrų darbo užmokesčio įgyvendinimą Lietuva lenkė daugelį Europos Sąjungos šalių. Moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumas Lietuvoje – apie 14,8 proc., Europos Sąjungos vidurkis – 16,1 proc. Siekiant mažinti darbo užmokesčio skirtumus šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime svarstomame Darbo kodekso projekte siūloma įtvirtinti nuostatas, kad vyrams ir moterims už tokį pat ar lygiavertį darbą mokamas vienodas darbo užmokestis, o darbo apmokėjimo sistema darbovietėje ar darbdavio įmonėje, įstaigoje organizacijoje nustatoma kolektyvine sutartimi bei kad darbdavys, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip dvidešimt, darbo tarybai ir profesinei sąjungai privalėtų teikti bent kartą per metus atnaujinamą informaciją apie darbuotojų, išskyrus vadovaujančias pareigas einančius darbuotojus, nuasmenintus duomenis apie vidutinį darbo užmokestį pagal profesijų grupes ir lytį. Darbo apmokėjimo sistemoje būtų nurodomos darbuotojų kategorijos pagal pareigybes ir kvalifikaciją bei kiekvienos jų apmokėjimo formos ir darbo užmokesčio dydžiai (minimalus ir maksimalus), papildomo apmokėjimo (priedų ir priemokų) skyrimo pagrindai ir tvarka, darbo užmokesčio indeksavimo tvarka. Šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos

darbo kodekso 186 straipsnio 3 dalis įtvirtinta, kad vyrams ir moterims už tokį pat ar lygiavertį darbą mokamas vienodas darbo užmokestis. Tikimasi, kad Darbo kodekso projektu siūlomas teisinis reglamentavimas padės užtikrinti skaidrumą darbo užmokesčio srityje.

16. Dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje. Teisės aktų tobulinimas, veiksmingesnė pagalba smurto aukoms (88.3, 88.14, 89.21, 89.40-44). 2015 m. Seimas priėmė Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso pataisas, kurios sudarė galimybes policijai efektyviau reaguoti į smurtą artimoje aplinkoje – įtvirtino, kad ikiteisminis tyrimas dėl tokios nusikalstamos veikos turi būti pradedamas, nesant nukentėjusiojo skundo ar jo teisėto atstovo pareiškimo, visais smurto artimoje aplinkoje atvejais (t. y. ir tada, kai veika padaryta buvusiam sutuoktiniui ar partnerystės, svainystės ar kitais artimais ryšiais susietam asmeniui).

2015 m. policijoje pradėta kurti asmens apsaugos techninių priemonių sistema, skirta asmenims, galintiems tapti ar tampantiems nusikalstamų veikų aukomis, apsaugoti, – bus įsigyta skubios pagalbos įrenginių ir jie bus išdalyti potencialioms ir esamoms smurto aukoms, kurios kilus pavojui galės paskambinti ir išsikviesti pagalbą vieno mygtuko paspaudimu.

Svarbų vaidmenį mažinant smurtą artimoje aplinkoje atlieka Lietuvoje nuo 2012 m. veikiantis specializuotos pagalbos centrų (toliau – SPC) tinklas, administruojamas nevyriausybinių organizacijų. SPC tikslas – užtikrinti specializuotos kompleksinės pagalbos smurtą patyrusiems asmenims teikimą (nukentėjusiajam padedama įveikti krizę, informuojama, kokią ir kur asmuo gali gauti pagalbą, tarpininkaujama ir atstovaujama kitose įstaigose, suteikiama psichologinė, teisinė, tarpasmeninių santykių su artimaisiais atnaujinimo pagalba). Šio tinklo veikla finansuojama valstybės biudžeto lėšomis. Lėšos nevyriausybiniams organizacijoms skiriamos konkurso būdu. SPC 2015 m. buvo užregistruoti 11432 smurtą artimoje aplinkoje patyrę asmenys, iš kurių patys pagalbos kreipėsi 1 138 asmenys (10 proc. nuo visų per 2015 metus užregistruotų smurtą patyrusių asmenų), o apie 10 294 asmenis (90 proc. nuo visų per 2015 metus užregistruotų smurtą patyrusių asmenų) pranešė policija. Iš visų užregistruotų asmenų, pagalbą gavo 10591 asmenys (93 proc.), iš kurių 8 208 (77 proc.) moterys, 862 vyrai (8 proc.) ir 1521 vaikai (14 proc.). Pagalbos atsisakė arba su jais nepavyko susisiekti 812 (0,7 proc.) asmenų. Buvo sudaryti 9171 individualūs pagalbos priemonių planai smurtą patyrusiems asmenims. Daugiausiai suteikta informavimo bei konsultavimo paslaugų – 17018 kartų, psichologinė pagalba – 4226 kartus, teisinė pagalba – 2540 kartų.

17. Dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje. Informuotumo didinimas (89.40, 89.44).

Vykdomi reikiami mokymai specialistams, kurie atlikdami savo darbą dažniausiai susiduria su lyties pagrindu patirto smurto aukomis. Pavyzdžiui, 2015 m. parengta 16 akad. val. trukmės kvalifikacijos tobulinimo programa „Policijos pareigūnų gebėjimų stiprinimas kovojant su smurtu artimoje aplinkoje ir smurtu lyties pagrindu“. 2015 m. pagal šią programą parengta 30 policijos instruktorių ir kvalifikaciją tobulino 376 policijos pareigūnai. Generalinė prokuratūra 2015 m. gruodžio mėn. savo lėšomis ir iniciatyva surengė seminarus teritorinėse Vilniaus ir Panevėžio apygardų prokuratūrose tema „Smurtas artimoje aplinkoje: praktikos tendencijos ir iššūkiai“. Seminaruose dalyvavo 40 prokurorų, 20 teismų atstovų (teisėjų, teisėjų padėjėjų), 20 ikiteisminio tyrimo pareigūnų. Taip pat surengti mokymai Specializuotos pagalbos centrų darbuotojams, mokyklų vaiko gerovės komisijų atstovams, sveikatos priežiūros specialistams.

Be to, didinamas visuomenės informuotumas. Pavyzdžiui, buvo surengti seminarai žurnalistams apie visuomenės informavimo smurto artimoje aplinkoje tema ypatumus. Įgyvendinant Valstybinę smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims programą 2014–2015 m. vyko informacinė kampanija „16 dienų be smurto“, skirta smurto artimoje aplinkoje prevencijai. Kampanijos metu visuomenė buvo informuojama apie smurto artimoje aplinkoje apraiškas, prevencijos priemones ir pagalbą nukentėjusiems nuo smurto. Taip pat buvo atliktas reprezentatyvus Lietuvos gyventojų tyrimas, kurio metu surinkti ir įvertinti duomenys apie smurtą artimoje aplinkoje, žinomas / naudojamas pagalbos priemones bei informacinių renginių prieš smurtą žinomumą. Nevyriausybinių organizacijų ir įstaigų projektams, skirtiems smurto artimoje aplinkoje

prevencijai ir pagalbai per 2015 m. skirta 61 tūkst. eurų, nevyriausybinėms organizacijoms, dirbančioms su smurtautojais, skirta 23170 eurų. Toks pat finansavimas numatytas ir 2016 m.

2014-2015 m. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba kartu su Lygių galimybių centru ir Vilniaus miesto krizių centru vykdė projektą „Sutelkime jėgas ir kurkime visuomenę be prievartos“, kuris suteikė postūmį akcentuoti smurtautojų atsakomybę, pradėti diskusiją apie vyriškumą, įtraukti vyrus aktyviai kovoti su smurtu prieš moteris artimoje aplinkoje. Vykdamas projektą buvo parengtos koordinuoto institucinio atsako į smurtą artimoje aplinkoje gairės, ši idėja perkelta ir į Valstybinės smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014-2020 metų programos įgyvendinimo 2014-2016 metų veiksmų planą. Taip pat organizuota informacinė socialinė kampanija „Vyrai už moteris“, kurios metu siekta atkreipti visuomenės, ypač vyrų, dėmesį į smurto prieš moteris problemą ir smurto kultūrą, prasidedančią nuo seksistinių ir moteris žeminančių juokelių.

18. Dėl šeimos planavimo ir kontracepcijos priemonių prieinamumo (88.32, 89.51).

Reprodukcinės sveikatos paslaugos yra integruotos į sveikatos priežiūros sistemą. Teikiamos paslaugos nėščiosioms ir gimdyvėms, vykdoma gimdos kaklelio vėžio profilaktika, ŽIV prevencija. Kontraceptinių priemonių pasirinkimas yra platus, šios priemonės prieinamos jaunimui. Parengtos rekomendacijos vykdamas projektą „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio sukūrimas“, finansuojamą pagal Norvegijos finansinio mechanizmo programos „Visuomenės sveikatai skirtos iniciatyvos“ priemonę.

3) Tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės

19. Dėl Tautinių mažumų įstatymo priėmimo (90.8). Tautinių mažumų įstatymo parengimas numatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 m. programoje (X skirsnis „Tautinės mažumos“). Šiuo metu Tautinių mažumų įstatymo projektas Nr. XIP-1648 praėjo dvi iš trijų teisės aktų priėmimo stadijų Seime: jis buvo svarstytas Seimo Žmogaus teisių komitete ir plenariniame Seimo posėdyje. Liko paskutinė – priėmimo – stadija. Atkreiptinas dėmesys, kad tautinių mažumų teises Lietuvoje užtikrina Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kiti teisės aktai.

20. Dėl romų bendruomenės integracijos priemonių (88.42, 89.22, 89.26, 89.52). Pasibaigus 2012–2014 metų veiklos plano įgyvendinimo terminui, 2014 m. pabaigoje buvo atliktas sociologinis tyrimas, kurio tikslas – išanalizuoti romų tautinės mažumos padėties pokyčius nuo 2000 metų ir įvertinti visų romų integracijos į Lietuvos visuomenę programų, įgyvendintų nuo 2000 metų, rezultatus. Teigiamą poslinkį rodo neraštingumo mažėjimas – 2011 m. romų grupėje kelis kartus sumažėjo neraštingų ir nebaigusių pradinės mokyklos asmenų skaičius (nuo 26 proc. 2001 metais iki 10 proc.) ir išaugo pradinį išsilavinimą turinčių žmonių dalis (nuo 31 iki 42 proc.). Daugėjo ir pagrindinį išsilavinimą turinčių asmenų (nuo 15 iki 29 proc.). Tačiau stebimos ir neigiamos tendencijos – palyginti su 2001 m. duomenimis, 2011 m. romų grupėje sumažėjo vidurinį ir aukštesnį išsilavinimą turinčių asmenų dalis (nuo 28 iki 20 proc.). Pirmą kartą 2014 m. tyrimas išanalizavo romų moterų padėtį. Skirtumai tarp romų tautybės moterų ir vyrų išsilavinimo yra fiksuojami, tačiau nėra labai dideli – kiek daugiau moterų yra neraštingų ir nebaigusių pradinio išsilavinimo (skirtumas – 1 proc.) ar turinčių tik pradinį išsilavinimą (skirtumas – 3 proc.), kiek daugiau vyrų yra įgiję pagrindinį išsilavinimą (skirtumas – 4 proc.). Moterų situacija įsidarbinimo aspektu yra blogesnė negu vyrų. Jų integraciją į darbo rinką apsunkina ir ankstyvos santuokos – maždaug ketvirtadalis (25 proc.) mergaičių pirmo vaiko susilaukia būdamos nepilnametės (jaunesnės nei 18 metų). Vienas iš teigiamų romų integracijos programų vykdymo rodiklių – mažėjančios neigiamos nuostatos romų atžvilgiu. Analizuojant gyventojų apklausų rezultatus matyti, kad neigiamos nuostatos romų tautinės mažumos atžvilgiu mažėjo per pastaruosius kelerius metus: 2012 metais su romais kaimynystėje nenorintys gyventi teigė 66 proc.; 2013 m. – 62,6; 2014 m. – 58 procentai gyventojų. Atsižvelgiant į 2014 m. tyrimo išvadas buvo parengtas naujas Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2015–2020 metų veiksmų planas.

21. Dėl romų švietimo, kultūros, sveikatos priežiūros (88.35, 88.36, 88.41, 89.22). 2015 metais vykdant minėtą 2015-2020 m. planą, Švietimo ir mokslo ministerija pradėjo rengti mokymo programą, skirtą mokytojų, mokyklų vadovų, švietimo pagalbos specialistų, savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų kompetencijoms tobulinti; organizavo kvalifikacijos tobulinimo seminarą bendrojo ugdymo mokytojams, dirbantiems su romų vaikais. Kultūros ministerija ir Tautinių mažumų departamentas organizavo romų vaikų neformalų ugdymą Romų visuomenės centre, vasaros stovyklą, valstybinės kalbos ir kompiuterinio raštingumo kursus, finansavo tarpkultūrinio tarpininkavimo paslaugų teikimą romų bendruomenei, gyvenančiai Vilniaus Kirtimų mikrorajone, ir skyrė lėšas romų kultūros sklaidai. Vilniaus visuomenės sveikatos biuras organizavo 5 paskaitas romų moterims ir mergaitėms sanitarijos ir higienos klausimais ir 6 paskaitas apie sveiką gyvenimo būdą.

22. Dėl romų patekimo į darbo rinką (88.40, 88.42, 89.22, 89.26). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama Romų integracijos planą, teikia integracijos į darbo rinką paslaugas romams. Priemonė įgyvendinama Europos struktūrinių fondų lėšomis valstybės projektų planavimo būdu. Priemonės lėšomis finansuojamos tokios veiklos, kaip individualus ar grupinis motyvavimas, asmens poreikių vertinimas, socialinių ir darbinių įgūdžių ugdymas, palaikymas bei atkūrimas; sociokultūrinės paslaugos; profesinis orientavimas, informavimas, konsultavimas; bendrųjų įgūdžių (pvz., skaitmeninio raštingumo, kalbų, verslumo) ugdymas; profesinis mokymas; praktinių darbo įgūdžių ugdymas darbo vietoje; tarpininkavimas ar kita pagalba įsidarbinant bei įsidarbinus. Projektą įgyvendins nevyriausybinė organizacija – Viešoji įstaiga „Romų visuomenės centras“ kartu su partneriais – Lietuvos čigonų bendrija „Čigonų laužas“, Lietuvos romų bendruomene, Romų integracijos namais, Romų Integracijos Centru. Ketverių metų trukmės projektui planuojama skirti 868 860 eurų.

2016 m. kovo 1 d. teritorinėse darbo biržose įsiregistravę bedarbiais buvo 382 romų tautybės asmenys. 2016 m. sausio – vasario mėn. teritorinėse darbo biržose iš viso įregistruoti bedarbiais 72 romų tautybės asmenys. Per šį laikotarpį įdarbinta neterminuoti – 14, įdarbintas terminuoti – 1. 45 romų tautybės asmenys pradėjo veiklą pagal verslo liudijimą. Per 2015 m. 389 romų tautybės asmenys dalyvavo konsultavimo užsiėmimuose, iš kurių 156 asmenys, registruoti teritorinėje darbo biržoje 2015 m. informavimo paslaugos buvo suteiktos 359 romų tautybės asmenims. Per 2015 m. iš viso 55 romų tautybės asmenys dalyvavo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse: 28 – viešieji darbai, 14 – profesinis mokymas, 11 – įdarbinimas subsidijuojant, parama darbo vietai steigti – 1, 1 gavo kompensaciją verslo liudijimo įsigijimo išlaidoms. Per 2015 m. 118 romų tautybės asmenų buvo įdarbinta, iš jų 104 – pastoviam darbui.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Lietuvos darbo birža 2016–2017 m. įgyvendina priemonę, kuria numatyta organizuoti darbdaviams mokymus ir švietėjiškus renginius lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo darbo rinkoje klausimais (įtraukiant mokymus apie romų kultūrą ir papročius). Šiai priemonei įgyvendinti kasmet numatyta skirti 6 tūkst. eurų. Įgyvendinant priemonę numatyti mokymai, kuriuose darbdaviai informuojami apie labiausiai diskriminuojamų grupių padėties skirtumus darbo santykių srityje (tarp jų ir mokymai apie romus).

23. Dėl kompensacijų už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą (89.10). Įgyvendindama rekomendaciją dėl Lietuvos Respublikos geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamojo turto įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2012 m. balandžio 4 d. nutarimu Nr. 357 paskyrė viešąją įstaigą „Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondas“ fondų, disponuojančiu kompensacija už Lietuvos žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą. Šiam fondui piniginės kompensacijos dalimis ir atsivėlgiant į valstybės finansines galimybes pradėtos mokėti nuo 2013 m. sausio 1 d. ir tęsis iki 2023 m. kovo 1 d. (mokėtinos piniginės kompensacijos dydis – 37 071 362,37 euro). Iki 2016 m. kovo 1 d. fondui išmokėta vienkartinė 868 860,06 euro suma Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje gyvenusiems ir nuo totalitarinių režimų okupacijų laikotarpiu nukentėjusiems žydų tautybės asmenims

remti ir 14 480 750,46 euro Lietuvos žydų religiniams, kultūros, sveikatos apsaugos, sporto, švietimo, mokslo tikslams Lietuvoje.

24. **Dėl dialogo su tautinėmis mažumomis apie kalbinį švietimą (88.41).** 2016 m. kovo 21 d. buvo sudarytas patariamasis komitetas prie Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės aktualiems tautinių mažumų klausimams spręsti. Komitetui pirmininkauja Tautinių mažumų departamento direktorė, o pirmininkės pavaduotoja paskirta Lietuvos lenkų mokyklų mokytojų draugijos vicepirmininkė. Per pirmuosius komiteto posėdžius buvo pabrėžta tautinių mažumų gimtosios kalbos brandos egzamino svarba.

4) Vaiko teisės

25. **Vaiko teisių apsaugos sistemos tobulinimas (88.12, 88.13, 88.35, 88.37, 89.19).** Šiuo metu Seime yra svarstomas Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama įtvirtinti prevencinio ir socialinio darbo su vaiku ir šeima įgyvendinimo modelį. Reikiamos ir savalaikės (prevencinės) pagalbos teikimas sudarys šeimai sąlygas pačiai auginti vaiką, taip pat sumažins vaikų, patenkančių į globos (rūpybos) sistemą skaičių, užtikrins tinkamą vaiko teisių apsaugą bei švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų ir paramos teikimą ir prieinamumą; gerins tarpžinybinį bendradarbiavimą, koordinavimą ir kompleksinės pagalbos teikimą vaikui ir šeimai. Įstatymo projektu siekiama uždrausti bet kokios formos smurtą prieš vaiką, įskaitant ir fizines bausmes bei apibrėžti smurto prieš vaiką sąvokas ir jų turinį. Taip pat keičiama vaiko paėmimo iš tėvų ar jam nesaugios aplinkos tvarka, tai bus galima atlikti tik teismui leidus.

Nuo 2016 m. Lietuvoje pradedamas vykdyti Kompleksiškai teikiamų paslaugų šeimai 2016-2020 metų veiksmų planas. Tai koordinuotas švietimo, socialinių, sveikatos priežiūros ir teisinių paslaugų teikimas vaikui ir šeimai, siekiant įgalinti ir/ar padėti šeimai spręsti krizines situacijas, auginti vaikus, gerinti vaikų socializacijos procesus, mažinti socialinę atskirtį, užtikrinant paslaugų kokybę ir prieinamumą kuo arčiau vaiko/šeimoms gyvenamosios vietos. Kompleksiškai teikiamos paslaugos bus finansuojamos Europos struktūrinių fondų lėšomis 2016-2020 metų laikotarpiu. Kompleksiškai teikiamos paslaugos 2016-2020 m. sudarys galimybę paslaugas gauti 15000 vaikų ir šeimų.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija šiuo metu vykdo Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams veiksmų planą 2014–2020 m. laikotarpiui (toliau – Planas). Strateginis pertvarkos tikslas – kurti kompleksiai teikiamų paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, o kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – įtėvių, globėjų šeimoje. Konkrečiai siekiama užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui (ir neįgaliam vaikui) augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje; siekti sudaryti sąlygas neįgaliesiems suaugusiems asmenims, jų šeimoms (globėjams, rūpintojams) gauti individualias jų poreikius atitinkančias bendruomenines paslaugas; skatinti visuomenės vertybinių nuostatų kaitą, formuojant teigiamą visuomenės požiūrį į sistemos pertvarką, ir užtikrinti vykdomų procesų viešumą.

Prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įkurta Vaiko gerovės taryba, kurioje veikia Lietuvos mokinių parlamento ir Lietuvos moksleivių sąjungos atstovai. Tarybos veiklos tikslas – teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei siūlymus dėl valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiklos bei tarpžinybinio bendradarbiavimo vaiko gerovės srityje tobulinimo, skatinti šių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis, išklausti vaikų nuomonę nagrinėjant jiems aktualius klausimus.

Švietimo ir mokslo ministerija rengia Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymo projektą. Įstatymas, be kitų nuostatų, tobulinamas ir žmogaus, šiuo atveju – vaiko teisių – užtikrinimo aspektu. Įstatymo projekte įteisinamas naujas – orumo principas, kaip vienas iš vaiko teisių užtikrinimo garantų. Šiuo principu pabrėžiama, kad bet kokios procedūros ar bylos proceso metu su vaikais turi būti elgiamasi rūpestingai, jautriai, sąžiningai ir pagarbiai, ypatingą dėmesį skiriant jų asmeninei padėčiai, gerovei ir ypatingiems poreikiams, taip pat užtikrinant visišką jų fizinę ir psichologinę neliečiamybę. Įstatymo projektas nustato griežtesnius vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo pagrindus, ši priemonė būtų skiriama tik išimtiniais atvejais, kuo trumpesniai terminui ir atsižvelgiant į vaiko interesus. Siekiama, kad vaiko vidutinės priežiūros priemonė būtų paskutinė priemonė (*ultima ratio*), kad į vaikų socializacijos centrus nepatektų vaikai dėl neveiksmingo darbo minimalios priežiūros srityje, mokyklos nelankymo ir pan. Įstatymo projekte siūloma nustatyti konkretų išimtinį atvejį, kai vidutinės priežiūros priemonė skiriama vaikui, nesukakusiam 14 metų. Taip bus užkertamas kelias jaunesniems nei 14 metų vaikams nepagrįstai patekti į vaikų socializacijos centrus.

26. Lytinis švietimas mokyklose (89.51). 2012 metais buvo patvirtinta Sveikatos ugdymo bendroji programa, kuri įgyvendinama visose bendrojo ugdymo mokyklose, tačiau 2014 metais buvo nuspręsta sujungti anksčiau (2007 m.) parengtą pasirenkamąją Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programą ir Sveikatos ugdymo programą ir parengti Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bendrąją programą, kuri bus privaloma visoms bendrojo ugdymo mokykloms. 2016 metų liepos mėnesį naujos Sveikatos ir lytiškumo ugdymo programos projektas turi būti pateiktas visuomenės svarstymui.

27. Kova su vaikų seksualiniu išnaudojimu (89.20, 89.50). Seimas 2015 m. spalio 20 d. priėmė Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimą, kuriuo įgyvendinamos Europos Tarybos konvencijos dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos (Lansarotės konvencija) nuostatos ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija nuostatos. Nustatyta, kad asmenims, pripažintiems kaltais už nusikaltimus žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, draudžiama dirbti darbą ar savanoriauti vaikų socialinėse, švietimo ir sporto, sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat užsiimti individualia veikla.

Generalinės prokuratūros 2016-2018 metų strateginiame veiklos plane tarp svarbiausių prioritetinių krypčių numatytas baudžiamojo persekiojimo stiprinimas ir veiksmingas jo vykdymas baudžiamosiose bylose dėl vaikų seksualinio išnaudojimo.

Atnaujintos ir Sveikatos apsaugos ministerijos interneto svetainėje paskelbtos Smurto prieš vaikus diagnostikos metodinės rekomendacijos.

28. Nepilnamečių justicija. Vaikų, nusikaltimų aukų, teisių apsaugos priemonių tobulinimas (88.12, 89.20). 2015 m. gruodžio 17 d. priimti Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, kuriais visiškai įgyvendinami 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai, reikalavimai, susiję ir su nepilnamečių nukentėjusiųjų teisėmis.

2014 m. rugsėjo 21 d. Seimo priimtais Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimais bylose dėl nusikalstamų veikų žmogaus sveikatai, laisvei, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaikui ir šeimai ar dorovei, kai nuo šių veikų nukentėjo nepilnamečiai, taip pat kitais atvejais, kai be įgaliotojo atstovo pagalbos nepilnamečio nukentėjusiojo teisės ir teisėti interesai nebūtų reikiamai ginami, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras ir teismas įpareigoti motyvuotu sprendimu pripažinti, kad nepilnamečiui nukentėjusiajam baudžiamajame procese reikalingas įgaliotasis atstovas (advokatas).

Generalinio prokuroro 2015 m. vasario 18 d. įsakymu buvo pakeistos ir papildytos aktualiomis nuostatomis rekomendacijos dėl nepilnamečio liudytojo ir nukentėjusiojo apklausos, kuriomis privalomai prokurorams ir ikiteisminio tyrimo institucijų pareigūnams reglamentuoti svarbiausi tinkamo teisėtų vaiko interesų gynimo baudžiamajame procese ypatumai.

Generalinė prokuratūra 2015 m. gruodžio mėn. surengtas seminaras – diskusija „Vaikai baudžiamajame procese“, kuriame dalyvavo 20 prokurorų, 10 teismų atstovų (teisėjų, teisėjų padėjėjų), 40 policijos pareigūnų.

29. Dėl palankesnių galimybių vaikams gauti sveikatos priežiūros paslaugas (88.35). Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-2016 m. programoje daug dėmesio skirta vaikų sveikatai, vaikų ligų profilaktikai, diagnostikai ir gydymui (258 ir 261). Šiuo laikotarpiu naujagimiai visuotinai pradėti tikrinti dėl dar dviejų įgimtų medžiagų apykaitos ligų, pradėtas visų naujagimių akių raudono reflekso tyrimas, įvestas visuotinis naujagimių klausos tikrinimas, pradėtas išnešiotų naujagimių tikrinimas dėl kritinių įgimtų širdies ydų.

Nuo 2015 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo nauja Vaikų sveikatos tikrinimo tvarka, kurioje nustatyti privalomi profilaktinių vaikų sveikatos tikrinimo reikalavimai ir ankstyvojo amžiaus vaikų (iki 4 m.) psichomotorinės raidos tikrinimo reikalavimai ir tvarka.

2014 m. padidintas vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos dienos stacionaro sąlygomis teikiamų paslaugų finansavimas.

2015 m. Sveikatos apsaugos ministerija įgyvendino projektą „Asmens sveikatos priežiūros kokybės gerinimas reglamentuojant rizikingiausius pacientų saugai diagnostikos ir gydymo protokolus ir parengė bei interneto svetainėje paskelbė 43 pavyzdinius rizikingiausių pacientų saugai vaikų ligų diagnostikos ir gydymo protokolus. Juos gali įsidiesti ir naudoti kasdieninėje praktikoje visos Lietuvos asmens sveikatos priežiūros įstaigos.

2015 m. veiklą pradėjo Savižudybių prevencijos biuras - Valstybinio psichikos sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos padalinys. Prie savižudybių prevencijos prisideda ir savivaldybės. Pavyzdžiui, 2016 m. balandžio 19 d. Vilniaus miesto savivaldybės taryba, vadovaudamasi, Seimo patvirtinta Psichikos sveikatos strategija ir Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa, taip pat Vilniaus miesto savivaldybės savižudybių prevencijos memorandumu, patvirtino Vilniaus miesto savižudybių prevencijos 2016–2019 metų strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių planą 2016 m., kuriame numatomas ir reikiamų lėšų skyrimas iš Vilniaus miesto savivaldybės biudžeto.

5) Neįgaliųjų teisės

30. Dėl neįgaliųjų patekimo į darbo rinką (89.31, 89.32). Lietuvoje naujai parengtas ir šiuo metu Seime svarstomas Socialinis modelis numato svarbias reformas socialinio draudimo, užimtumo ir darbo santykių srityse. Naujovėmis siekiama kurti bendrą, ekonomiškai pagrįstą ir darnią sistemą, kuri užtikrintų didesnę užimtumą, gerintų darbo santykius, skatintų investicijas bei darbo vietų kūrimą.

Modelyje įtvirtintas darbo sutarčių tipų sąrašo išplėtimas, lankstesnis darbo organizavimo, darbo laiko reguliavimas bus naudingas ne tik darbdaviams, bet ir turintiems negalią darbuotojams. Sudaromos sąlygos lengviau įsitraukti ir aktyviau dalyvauti darbo rinkoje (pvz., nustatant nuotolinio darbo organizavimo būdą, individualų darbuotojo darbo laiko režimą ir pan.). Veiksmingesnio ir daugiau sričių apimančio mechanizmo taikymas ateityje prisidės prie visapusiško asmenų, turinčių negalią, įtraukimo į užimtumo sistemą.

31. Būsto ir aplinkos pritaikymas asmenims su negalia (89.33, 89.34). Įgyvendinant Neįgaliųjų socialinės integracijos programą, finansuojami būsto bei jo aplinkos pritaikymo projektai neįgaliesiems, turintiems judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimų. Iki 2016 metų pabaigos planuojama pritaikyti apie 350 būstų neįgaliesiems. Išlaidos būstui pritaikyti dengiamos iš valstybės ir savivaldybės biudžetų lėšų. 2016 m. iš valstybės biudžeto numatoma skirti beveik 1,5 mln. eurų. Pažymėtina, kad nevyriausybinių organizacijų atstovai įtraukiami į savivaldybių sudaromas būsto pritaikymo komisijas. 2015 m. Būsto pritaikymo komisijos sudarytos visose savivaldybėse.

Kiekvienais metais vykdomas Neįgaliųjų socialinės integracijos programos priemonės „Įsigyti bei aprūpinti neįgalius asmenis techninės pagalbos priemonėmis“ įgyvendinimas. Neįgalieji techninės pagalbos priemonėmis gali būti aprūpinami nemokamai iš Techninės pagalbos neįgaliesiems

centro prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritorinių padalinių, kurių šalyje yra dešimt, ar savivaldybių įstaigų, aprūpinami Techninės pagalbos neįgaliesiems centro nupirktomis priemonėmis su gyventojų priemonėmis, priemonės asmuo gali įsigyti savo lėšomis ir gauti dalinę įsigijimo išlaidų kompensaciją arba priemonėmis neįgalieji aprūpinami per įmones, su kuriomis Techninės pagalbos neįgaliesiems centras yra sudaręs sutartis ir pagal kurias įmonėms išmokamos kompensacijos.

Neįgalieji turi teisę įsigyti vienkartinį važiavimo bilietą tolimojo ar vietinio susisiekimo transportu su 80 proc. nuolaida ir teisę įsigyti vienkartinį važiavimo bilietą tolimojo ar vietinio susisiekimo transportu bilietą su 50 proc. nuolaida.

Finansuojami Socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje, neįgaliųjų asociacijų veiklų projektai, neįgaliųjų mobilumą skatinantys projektai. Jiems įgyvendinti pasitelkiamos neįgaliųjų asmenų socialinės integracijos srityje veikiančios organizacijos. 2016 m. šioms veikloms vykdyti numatyta apie 6,2 mln. eurų, 2015 m. buvo skirta 5,8 mln. eurų. Projektuose finansuojamos nuolatinio pobūdžio socialinės reabilitacijos turinį atitinkančios veiklos ir paslaugos. 2015 m. socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems projektuose naudą pajuto apie 36 tūkst. asmenų (neįgaliųjų asmenų ir jų šeimos narių).

Įgyvendinant Nacionalinę neįgaliųjų socialinės integracijos programą, nuo 2016 m. planuojama įsigyti ir specialųjį transportą, pritaikytą turintiems negalią asmenims, bei teikti paslaugas savivaldybių teritorijose. 2016 m. ketinama įsigyti 20 pritaikytų transporto priemonių, kurios bus perduotos neįgaliųjų asmenų nevyriausybinėms organizacijoms.

32. Dėl transporto prieinamumo neįgaliesiems didinimo (89.33, 89.34). Vadovaudamasis Vyriausybės patvirtinta Nacionaline neįgaliųjų socialinės integracijos 2013-2019 m. programa, susisiekimo ministras 2013 m. liepos 23 d. įsakymu patvirtino Specialiųjų poreikių turinčių žmonių susisiekimo gerinimo Lietuvos Respublikoje praktikos vadovą, kurio tikslas – nustatyti tokių žmonių susisiekimo kelių, geležinkelių, oro ir vandens transportu, taip pat kelių transportu miestuose ir gyvenvietėse gerinimo kryptis. Šiuo įsakymu ministras įpareigojo AB „Lietuvos geležinkeliai“, VĮ Lietuvos oro uostus, AB „Smiltynė perkėla“ ir VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkciją vadovautis šiuo vadovu. Minėtos įmonės ir bendrovė pagal šio vadovo reikalavimus yra pritaikiusios neįgaliesiems ir toliau gerina savo infrastruktūrą.

Be to, susisiekimo ministras 2015 m. kovo 13 d. įsakymu patvirtino Darnaus judumo mieste planų rengimo gaires. Viena iš gairių dalių yra „Transporto sistemos visuotinumumas ir specialiųjų poreikių turinčių žmonių įtrauktis“. Vadovaujantis Darnaus judumo mieste planu, bus galima gauti finansavimą infrastruktūros ir viešojo transporto pritaikymo specialiųjų poreikių turintiems žmonėms projektams įgyvendinti. Ministro 2015 m. liepos 2 d. įsakymu patvirtintuose Susisiekimo ministerijos 2014 – 2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos prioritetų įgyvendinimo priemonių įgyvendinimo plane numatytų nacionalinių stebėsenos rodiklių skaičiavimo aprašuose yra numatyti specialūs reikalavimai specialiųjų poreikių turinčių žmonių infrastruktūrai: naujai įsigyjamose ekologiškose viešojo transporto priemonėse žmonių su neįgaliojo vežimėliu įlaipinimas (išlaipinimas) turi būti užtikrintas per šonines duris (naudojant rampas, lifthus ar kitą tam skirtą įrangą), keleivių įlipimo (išlipimo) laiptų ir grindų briaunos turi būti pažymėtos kontrastiniu žymėjimu, įrengtos informavimo priemonės klausos ir regos negalią turintiems keleiviams (vaizdinės ir garsinės). Įgyvendinant šias priemones bus įsigyta ne mažiau kaip 120 transporto priemonių Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.

Be to, susisiekimo ministro įsakymu yra patvirtinta priemonė „Viešojo transporto paslaugų prieinamumo didinimas“, pagal kurią Europos regioninės plėtros fondo lėšomis numatyta finansuoti tolimojo reguliaraus susisiekimo autobusų pritaikymą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms. Finansavimą gali gauti ir privatūs vežėjai. Šiai priemonei numatyta skirti 868 860 eurų, projektai bus atrenkami konkurso būdu.

33. Dėl informacinės aplinkos pritaikymo neįgaliesiems. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos direktorius 2014 m. vasario 25 d. įsakymu patvirtino Valstybės informacinių sistemų gyvavimo ciklo valdymo metodiką, kurioje numatytas reikalavimas

kuriant informacines sistemas pritaikyti elektroninių paslaugų aplinką neįgaliesiems, ją testuoti ir pateikti testavimo rezultatus. Be to, pritaikymo neįgaliesiems reikalavimas buvo nustatytas visiems elektroninių paslaugų kūrimo projektams, finansuotiems iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiu. Įgyvendinant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų finansuotą projektą buvo sukurtas lietuvių kalbos sintezatorius ir, bendradarbiaujant su Lietuvos aklųjų sąjungos biblioteka, pritaikytas ekrano skaitytuvui, kuriuo naudojasi aklieji.

34. **Dėl neįgaliųjų balsavimo teisės įgyvendinimo (89.33).** Teisingumo ministerijos iniciatyva buvo parengtas ir Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos balsavimo internetu sistemos sukūrimo ir įgyvendinimo įstatymo projektas. Priėmus projektą, bus sudarytos teisinės prielaidos ir techninės galimybės naujos balsavimo formos – balsavimo internetu – įteisinimui Lietuvoje. Balsavimas elektroninio ryšio priemonėmis galės būti pritaikytas prie konkretaus asmens negalios. Planuojama, kad balsavimo internetu informacinė sistema bus įsteigta iki 2018 m. sausio 1 d., o balsuoti internetu bus galima 2019 m. rinkimuose. Balsavimas internetu sumažins socialinę atskirtį ir padidins neįgalių ir vyresnio amžiaus asmenų, kurie dėl negalios ar sveikatos problemų negali balsuoti atvykę į apylinkę, įsitraukimą į demokratinių rinkimų procesą. Taip pat sprendžiami informacijos apie rinkimus prieinamumo neįgaliesiems klausimai. Pavyzdžiui, numatyta, kad per valstybinę televiziją transliuojami 2016 m. rinkimų į Seimą kandidatų debatai bus verčiami į gestų kalbą.

35. **Dėl priverstinio hospitalizavimo (89.33).** Lietuvos teisės aktai numato galimybę priverstinai uždaryti sergantį asmenį į psichiatrijos ligoninę. Priverstinio hospitalizavimo galimybę numatantys teisės aktai šiuo metu tobulinami.

36. **Dėl tarptautinių neįgaliųjų teisių standartų įgyvendinimo vietos savivaldos lygmeniu.** Savivaldybės imasi veiksmų neįgaliųjų teisėms užtikrinti, priimdamos planavimo dokumentus ir numatydamos lėšas reikiamoms veikloms finansuoti. Pavyzdžiui, šiuo metu Vilniaus savivaldybė rengia neįgaliųjų socialinės integracijos 2016–2020 metų programą. Programoje bus nustatyti šie tikslai: didinti viešosios ir privačios fizinės aplinkos prieinamumą neįgaliesiems; palengvinti ir skatinti neįgalių asmenų mobilumą; sudaryti galimybes neįgaliesiems dalyvauti visuomenės gyvenime ir dalyvauti formuojant palankią visuomenės nuomonę apie neįgaliuosius; skatinti neįgalių asmenų dalyvavimą darbo rinkoje; plėtoti paslaugų tinklą neįgaliesiems vaikams; plėtoti paslaugų tinklą suaugusiems asmenims su negalia. Be to, mokymai apie Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą rengiami taip pat ir savivaldybių tarnautojams. Pavyzdžiui, 2016 m. rugsėjo mėnesį Teisingumo ministerijoje organizuojamas seminaras apie neįgaliųjų lygybės prieš įstatymą įgyvendinimą pagal Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisės konvencijos 12 straipsnį. Į šį seminarą kviečiami teisėjai, advokatai, notariai, savivaldybių atstovai, kurių veikla yra susijusi su asmenų veiksnio vertinimu, taip pat neįgaliųjų asmenų nevyriausybinų organizacijų atstovai. Be to, reikiamus mokymus organizuoja ir pačios savivaldybės, Pavyzdžiui, 2016 m. kovo 22 d. Vilniaus savivaldybėje vyko mokymai darbuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims apie universalaus dizaino principo taikymą priimant įvairius aplinkos ir gaminių kūrimo sprendimus.

37. **Neįgaliųjų dalyvavimas priimant sprendimus.** Lietuvoje veikia Neįgaliųjų reikalų taryba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Taryba yra kolegiali institucija, kuri sudaroma visuomeniniais pagrindais lygiateisės partnerystės pagrindu iš valstybės institucijų ir neįgaliųjų asociacijų atstovų. Tarybos narius, atstovaujančius neįgaliųjų asociacijoms, deleguoja Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga, Lietuvos kurčiųjų draugija, Lietuvos neįgaliųjų draugija, Lietuvos žmonių su negalia sąjunga, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija, Lietuvos parolimpinis komitetas – po vieną atstovą: prezidentą, viceprezidentą, asociacijos pirmininką ar tarybos pirmininką. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ūkio ministerija deleguoja po vieną viceministrą Taryboje atstovauti valstybės institucijoms. Tarybos uždavinys – nagrinėti svarbiausiuosius neįgaliųjų socialinės

integracijos klausimus ir padėti socialinės apsaugos ir darbo ministrui ir už kitas sritis atsakingiems ministrams įgyvendinti neįgaliųjų reikmes atitinkančią neįgaliųjų socialinės integracijos politiką.

6) Kankinimo prevencija kalinimo įstaigose

38. Dėl asmenų laikymo policijos areštinėse sąlygų (89.35). Įgyvendinus Policijos areštinių veiklos optimizavimo 2009–2015 metų programą ir uždarius blogiausiomis asmenų laikymo sąlygomis pasižymėjusias policijos areštines, policijos areštinių šalyje sumažėjo nuo 46 iki 25, o asmenų laikymo sąlygos jose labai pagerėjo. 2015 m. pastatytos dvi naujos policijos areštinės.

Nuo 2016 m. įgyvendinant kitą policijos areštinių skaičiaus mažinimo etapą, nuo 2016 m. balandžio 1 d. uždarytos 7 policijos areštinės, o nuo 2016 m. rugpjūčio 1 d. bus uždaryta dar 1 policijos areštinė. Be to, ateityje numatyta uždaryti dar 2 policijos areštines, kurių uždarymo terminai susiję su kitų policijos areštinių renovavimu. Įvykdžius šiuos pakeitimus, šalyje liks veikti 15 policijos areštinių.

39. Dėl sąlygų kalėjimuose gerinimo (89.36-89.39). 2012 m. liepos 1 d. įsigaliojus Probacijos įstatymo, Baudžiamojo proceso ir Bausmių vykdymo kodeksų pakeitimams, padidėjo alternatyvų laisvės atėmimui bausmei taikymas, buvo įteisintas elektroninio monitoringo taikymas probacijoje. Baudžiamosios politikos pokyčiai padėjo 40 proc. sumažinti suimtųjų skaičių. Įteisinta ir nauja kardomoji priemonė – intensyvi priežiūra, kai įtariamojo ar kaltinamojo elgesys yra kontroliuojamas elektroninio stebėjimo priemonėmis. Nuo 2012 m. įkalintųjų skaičius Lietuvoje sumažėjo apie 2000 asmenų. Įkalintųjų skaičiaus mažėjimas nulėmė ir laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų gyvenimo sąlygų pagerėjimą.

2015 m. rugsėjo 1 d. ir 2016 m. balandžio 1 d. įsigaliojo Baudžiamojo proceso ir Bausmių vykdymo kodeksų bei Suėmimo vykdymo įstatymų pakeitimai, kuriais patikslinta lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų taikymo tvarka, dėl ko šis procesas tapo sklandesnis, nuteistiesiems sudarytos sąlygos su artimaisiais bendrauti dažniau (didesnis pasimatymų, skambučių skaičius), gerinant nuteistųjų integracijos į visuomenę sąlygas, išplėstos galimybės jiems trumpam išvykti iš įkalinimo įstaigų, nuteistuosius perkelti į pusiaukelės namus. Kartu nustatytos papildomos priemonės, stiprinančios nuteistųjų saugumą ir resocializacijos priemonių taikymo efektyvumą.

Toliau tęsiamas laisvės atėmimo vietų modernizavimo procesas. Įgyvendinant Vyriausybės patvirtintą programą, 2016 m. rugsėjo mėnesį Laisvės atėmimo vietų ligoninė bus perkelta į naujai įrengtas patalpas Pravieniškėse, suprojektuota naujos kartos laisvės atėmimo įstaiga Šiaulių tardymo izoliatorius - 600 vietų įstaiga (vienviečių kamerų skaičius – 360, dviviečių kamerų skaičius – 120), 2016 m. pradėti vykdyti infrastruktūros statybos darbai (2015 m. skirta 1398 tūkst. eurų, 2016 m. – 3653 tūkst. eurų), modernizuojamos kitos įkalinimo įstaigos.

2009-2014 m. Norvegijos finansinio mechanizmo parama taip pat pagreitino kai kurių didelių infrastruktūrinių projektų įgyvendinimą, pavyzdžiui, 2016 metais dalis Pravieniškių pataisos namų – atvirosios kolonijos nuteistųjų gyvenamųjų patalpų bus rekonstruota į kamerinio tipo patalpas, jau atidarytos 2 naujos atviro tipo pataisos įstaigos – pusiaukelės namai Alytuje ir Marijampolėje, o kitos – Vilniuje ir Pravieniškėse – bus atidarytos iki 2016 m. spalio mėn. Nuteistosios, auginančios mažamečius vaikus pataisos įstaigoje, nuo 2016 m. balandžio 1 d. apsigyveno specialiose patalpose už šios įstaigos ribų, 2015 m. sausio mėn. atidarytas naujas priklausomybės ligomis sergančių nuteistųjų Reabilitacijos centras Pravieniškėse. Šio centro pavyzdžiu rengiamasi atidaryti centrus ir kitose įstaigose (Kybartų ir Marijampolės pataisos namuose). Probacijos tarnybose bus įdiegta moderni elektroninio monitoringo sistema, kuri leis dar labiau išplėsti iš pataisos įstaigų paleidžiamų nuteistųjų, kuriems taikoma intensyvi priežiūra, skaičių. Be to, kardinaliai keičiamas visas pareigūnų rengimo procesas. Nuo 2016 metų pradėtas vykdyti 10 mėn. trukšiantis naujų pataisos pareigūnų profesinis mokymas. Iš Norvegijos sėkmingai perimtas dinaminės apsaugos modelis. Ypač daug dėmesio skiriama tam, kad net ir eilinis kalėjimo prižiūrėtojas turėtų pataisos procese itin reikalingų socialinio darbo įgūdžių. Nuo 2015 m. bausmių vykdymo procese įdiegtas mediacijos modelis.

40. Dėl Europos komiteto prieš kankinimą rekomendacijų įgyvendinimo (89.35).

2014 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaita dėl rekomendacijų įgyvendinimo buvo pateikta Europos komitetui prieš kankinimą ir kitokį nežmonišką ar žeminantį elgesį ir viešai paskelbta šio komiteto tinklalapyje. 2015 m. birželio 23 d. priimti Bausmių vykdymo kodekso ir Suėmimo vykdymo įstatymo pakeitimai, kuriais įgyvendintos Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą pateiktos rekomendacijos, pavyzdžiui, suimtiesiems suteikta teisė į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktiniu ar sugyventiniu, ženkliai apribota galimybė suimtuosius laikinai perkelti iš tardymo izoliatorių į policijos areštines ir ženkliai sutrumpintas maksimalus tokio perkėlimo laikas, numatyta galimybė bausmės atlikimo metu taikyti elektroninį monitoringą ir kt.

41. Dėl slaptųjų CŽV kalėjimų (90.18). Generalinėje prokuratūroje 2014 m. vasario 13 d. buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl galimai neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną. Šio ikiteisminio tyrimo faktinės aplinkybės yra susijusios su galimo Jungtinių Amerikos Valstijų Centrinės žvalgybos valdybos (toliau – JAV CŽV) sulaikytų asmenų pervežimo ir galimo kalinimo Lietuvos Respublikos teritorijoje klausimais. Anksčiau, Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. sausio 19 d. nutarimu pritarus Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto atlikto parlamentinio tyrimo dėl galimo JAV CŽV sulaikytų asmenų pervežimo ir kalinimo Lietuvos Respublikos teritorijoje išvadai, 2010 m. sausio 22 d. generalinėje prokuratūroje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl galimo pareigūnų piktnaudžiavimo savo pareigomis, o 2011 m. sausio 14 d. jis buvo nutrauktas. 2015 m. vasario 6 d. buvo priimtas sprendimas sujungti abu paminėtus ikiteisminius tyrimus į vieną tyrimą, kuris yra tęsiamas, jį atlieka generalinės prokuratūros prokurorų grupė. Tyrimo metu kelioms užsienio šalims JAV, Rumunijai, Afganistanui, Lenkijai buvo išsiųsti teisinės pagalbos prašymai dėl reikšmingų tyrimui duomenų pateikimo. Europos Žmogaus Teisių Teisme yra nagrinėjama panašios tematikos byla *Abu Zubaydah prieš Lietuvą*. Lietuvos Respublika pateikė šiam teismui Generalinėje prokuratūroje atliekamo tyrimo medžiagą, išskyrus tuos prašomus dokumentus, kurie yra įslaptinti.

7) Kova su prekyba žmonėmis (89.45, 89.46, 89.47, 90.20).

42. Pagalba aukoms. Nuo 2002 m. finansuojami projektai, skirti teikti nukentėjusiems ir galintiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims kompleksinę pagalbą (informavimo ir konsultavimo paslaugos, psichologinė ir teisinė pagalba, aprūpinimas būtiniaisiais daiktais, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, neatidėliotina medicinos, psichosocialinė pagalba, profesinis mokymas, pagalba ieškant darbo ir pradėjus dirbti ir kt.). Per 2002–2015 m. šiems projektams įgyvendinti iš viso skirta apie 900 tūkst. eurų, socialinė pagalba buvo suteikta daugiau nei 2,5 tūkst. asmenų. Jei nuo prekybos žmonėmis nukentėjęs asmuo kreipiasi į teisėsaugą, jis visais atvejais nukreipiamas ir į specializuotą NVO.

Iš ES struktūrinių fondų lėšų skirtas finansavimas 2013–2015 m. prekybos žmonėmis prevencijos priemonių projektams. 2016–2020 m., siekiant sukurti prielaidas labiausiai pažeidžiamų asmenų grupių (įskaitant prekybos žmonėmis aukas) integracijai ir sugrįžimui į darbo rinką, ES struktūrinių fondų lėšomis pagal priemonę „Socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“ planuojama finansuoti projektus, kurie numatys teikti įvairias socialinės integracijos paslaugas (psichosocialinė pagalba, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, profesinis mokymas, tarpininkavimas įsidarbinant, palaikymas darbo vietoje ir pan.) socialinės rizikos asmenims.

Siekiant sisteminio poveikio, 2015 m. parengtas pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims koordinavimo savivaldybėje pavyzdinis modelis ir surengti mokymai didžiųjų savivaldybių specialistams dėl jo taikymo. Mokymuose dalyvavo daugiau nei 100 įvairių sričių specialistų.

43. Prevencija. 2012–2014 m. įgyvendinant tarptautinį projektą, atliktas sociologinis tyrimas apie verbavimo prekybai žmonėmis priverstiniam darbui metodus ir įdarbinimo agentūrų ir darbdavių vaidmenį šioje srityje ir parengtos Piktnaudžiavimo migrantų įdarbinimu, jų išnaudojimo

darbe ir prekybos darbuotojais migrantais Baltijos jūros regione prevencijos rekomendacijos – praktiniai patarimai valstybės institucijoms, verslui, ypač įdarbinimo agentūroms ir darbdaviams, profesinėms sąjungoms ir nevyriausybinėms organizacijoms, kaip nustatyti ir užkardyti prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir priverstinio darbo atvejus.

44. **Teisės aktų tobulinimas.** 2012 m. Seimas ratifikavo Europos Tarybos konvenciją dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis. Siekiant tinkamai įgyvendinti šios konvencijos nuostatas ir didinti kovos su prekyba žmonėmis veiksmingumą, priimtos atitinkamos Baudžiamojo kodekso pataisos. Pagal šias pataisas prekybos žmonėmis ir vaiko pirkimo ar pardavimo veiksmai nuo šiol pripažįstami nusikalstamais ne tik tada, kai jie padaromi išnaudojimo prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, vergijos, priverstiniam darbui ar paslaugoms tikslais, bet ir kai jie padaromi bet kuriais kitais išnaudojimo tikslais, įskaitant išnaudojimą elgetavimui ar nusikalstamai veikai daryti. Taip pat baudžiamasis įstatymas nuo šiol tiesiogiai nurodo, kad nukentėjusio asmens sutikimas išnaudojimo tikslams prekybos žmonėmis kaltininko atsakomybės nepašalina. Be to, numatyta baudžiamoji atsakomybė už naudojimąsi prekybos žmonėmis aukos darbu ar teikiamomis paslaugomis, įskaitant prostituciją, kai kaltininkas žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, kad asmuo ši darbą dirba ar šias paslaugas teikia dėl to, kad jam išnaudojimo tikslais buvo panaudotas fizinis smurtas, grasinimai, apgaulė arba kiti asmens valios palenkimo būdai.

45. **Bylų tyrimas.** 2015 m. bendru vidaus reikalų ir socialinės apsaugos ir darbo ministrų bei generalinio prokuroro įsakymu patvirtintos rekomendacijos, kurių įgyvendinimas pagerins prekybos žmonėmis ikiteisminio tyrimo kokybę ir užtikrins sklandesnę pagalbos prekybos žmonėmis aukoms teikimą. Pagrindinės nevyriausybinių organizacijos, teikiančios pagalbą prekybos žmonėmis aukoms, pasirašė bendradarbiavimo deklaraciją, kuria pritarė minėtoms rekomendacijoms ir įsipareigojo jomis vadovautis.

Nuo 2013 m. teisėsaugos institucijų atskleistų prekybos žmonėmis nusikaltimų skaičius didėja: 2012 m. buvo pradėta 11, 2013 m. – 23, 2014 m. – 24, o 2015 m. – 27 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis. 2015 m. ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis įtarimai buvo pareikšti 53 asmenims (2014 m. – 40, 2013 m. – 68, 2012 m. – 25), pirmosios instancijos teismuose nuteista 14 asmenų (2014 m. – 18, 2013 m. – 11, 2012 m. – 7).

46. **Mokymai.** Kasmet rengiami policijos pareigūnų mokymai prekybos žmonėmis prevencijos klausimais. 2012 m. juose kvalifikaciją tobulino 20, 2013 m. – 32, 2014 m. – 16, o 2015 m. – 160 policijos pareigūnų. Kvalifikacijos tobulinimo kursai kovos su prekyba žmonėmis klausimais rengiami ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams. 2014 m. juose kvalifikaciją tobulino 50, 2015 m. – 30 pareigūnų.

8) Seksualinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės

47. **Padėties vertinimas (88.24, 88.25, 88.27).** Įgyvendinant Nediskriminavimo skatinimo tarpinstitucinį veiklos planą, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba 2017 m. planuoja atlikti Lietuvoje gyvenančių transseksualių asmenų padėties visuomenėje ir privataus gyvenimo apsaugos srityje tyrimą ir rezultatų analizę. Šis tyrimas yra svarbus informacijos šaltinis, kuris prisidės prie transseksualių asmenų problemų matomumo ir jų sprendimo būdų tiek Lietuvoje, tiek kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse: lygių galimybių ir nediskriminavimo užtikrinimo užimtumo ir profesijos srityje, socialinės integracijos ir jų teisių apsaugos, kovos su diskriminacija.

48. **Informuotumo didinimas (88.20, 88.23).** 2016 m. Nacionaliniams lygybės ir įvairovės apdovanojimams „Metų proveržio“ kategorijoje nominuota socialinio matomumo didinimo kampanija #TRANS_LT – tai galimybė translyčiams asmenims pirmą kartą jautriai ir subtiliai papasakoti asmenines istorijas apie tai, ką reiškia būti *trans* asmeniu Lietuvoje. Kampanija startavo 2015 metų gruodžio mėnesį, paskatinta tarptautinių partnerių ILGA-Europe ir Transgender Europe (TGEU). Video klipai *YouTube* platformoje buvo peržiūrėti daugiau nei 30,000 kartų, rodomi informacinių laidų reportažuose ir pirmą kartą tokiu mastu sugebėjo atkreipti dėmesį į translyčių

asmenų problemas, paskatino aukštus šalies pareigūnus ir visuomenę diskutuoti ir atkreipti dėmesį į šią socialinę grupę.

49. Saviraiškos ir susirinkimų laisvė (88.26, 88.33, 88.34). Lietuvos institucijos imasi priemonių šiems LGBT asmenų teisėms užtikrinti. Vilniaus miesto savivaldybė davė leidimą LGBT asmenų eitynėms, kurios vyks 2016 m. birželio mėnesį.

9) Kova su neapykantos nusikaltimais (88.2, 88.7, 88.18, 88.19, 88.20 ir 88.31)

50. Teisės aktų tobulinimas. Siekiant sustiprinti apsaugą nuo neapykantos nusikaltimų baudžiamosios teisės priemonėmis, 2016 m. buvo parengti teisės aktų projektai, kuriais Baudžiamojo kodekso numatytos neapykantos nusikaltimų (diskriminavimo ir kurstymo) sudėtyms papildomos įtraukiant negalią ir amžių kaip draudžiamos diskriminacijos (kurstymo) pagrindus.

51. Mokymai. Įgyvendinant 2015 m. pasirašytą Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) supratimo memorandumą, parengta Lietuvos policijos pareigūnams pritaikyta mokymo programa kovos su neapykantos nusikaltimais klausimais. Mokymo programos tikslas – tobulinti policijos pareigūnų žinias ir įgūdžius, skirtus reagavimui į neapykantos nusikaltimus gerinti, ir policijos pareigūnus išmokyti: atpažinti neapykantos nusikaltimus ir suprasti jų poveikį aukoms; suprasti ir tinkamai taikyti atitinkamas Baudžiamojo kodekso nuostatas; taikyti įgytus įgūdžius reaguojant į neapykantos nusikaltimus ir juos tiriant. 2015 m. lapkričio 10–12 d. mokymų metu parengti 24 policijos instruktoriai, kurie įpareigoti įgytas žinias perteikti kitiems pareigūnams. Šiuose mokymuose taip pat dalyvavo prokurorai, kurių specializacija - neapykantos ir diskriminacijos nusikalstamų veikų tyrimas. 2016 m., iki balandžio 11 d., pagal minėtą programą apmokyti 377 policijos pareigūnai.

2013–2014 m. Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras kartu su Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos įgyvendino Europos Sąjungos paramos lėšomis finansuojamą projektą „Inovatyvus policijos sistemos darbuotojų tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimas“: buvo parengta kvalifikacijos tobulinimo programa „Policijos sistemos darbuotojų tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimas“, kurios vieni iš uždavinių – suteikti pareigūnams žinių apie diskriminaciją bei pagrindinius teisės aktus, padedančius užtikrinti lygybės bei nediskriminavimo principus, ugdyti toleranciją ir formuoti korektišką požiūrį į kitoniškumą; 2014 m. mokymuose pagal šią programą dalyvavo daugiau kaip 150 policijos sistemos darbuotojų.

2011–2012 m. kvalifikacijos tobulinimo mokymuose „Bendravimo su nukentėjusiais ypatumai“, kuriuose buvo aptariamos galimos diskriminacijos apraiškos Lietuvoje, dalyvavo 177 policijos pareigūnai, o 2012 m. kvalifikacijos tobulinimo mokymuose „Nediskriminavimo skatinimas. Lygių galimybių politikos įgyvendinimas“ – 26 policijos pareigūnai.

Generalinė prokuratūra, bendradarbiaudama kartu su Lietuvos advokatus vienijančia jų asociacija (Lietuvos advokatūra) nuo 2013-11-08 iki 2014 m. gegužės mėn. organizavo ir vykdė Europos Tarybos finansuojamą HELP programos projektą dėl prokurorų ir advokatų bei jų padėjėjų interaktyvių mokymų antidiskriminacijos tema, pagal Europos žmogaus teisių teismo (EŽTT) aktualią jurisprudencinę praktiką. Mokymuose dalyvavo 15 specializuotų neapykantos ir diskriminacijos nusikalstamų veikų tyrimo prokurorų, taip pat - 15 advokatų ir advokatų padėjėjų. Mokymų įvadinė ir 5 sesijų trukmės programa parengta pagal JT ir Europos Tarybos teisės aktus, jų įgyvendinimo ir EŽTT praktiką.

52. Žurnalistų etikos inspektoriaus veikla (88.23). Žurnalistų etikos inspektorius, vykdydamas Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas, vadovaudamasis ekspertų grupių (ekspertų) išvadomis, nustato, ar visuomenės informavimo priemonėse paskelbta viešoji informacija skatina nesantaiką dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Kitaip tariant, žurnalistų etikos inspektorius tiria nesantaikos (neapykantos, diskriminacijos, patyčių) kurstymo atvejus viešojoje informacijoje. Per

laikotarpį nuo 2012 metų iki 2015 m. ikiteisminio tyrimo institucijų prašymu dėl nesantaikos kurstymo Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje iš viso buvo atlikta 400 viešosios informacijos turinio ekspertizių (2012 m. – 129, 2013 m. – 123, 2014 m. – 46, 2015 – 103).

Siekiant apsaugoti viešąją erdvę nuo neapykantos apraiškų Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba ne tik atlieka ekspertinį viešosios informacijos vertinimą, bet ir vykdo mokymus, skaito pranešimus seminaruose ir konferencijose. 2014 metais Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba dalyvavo tarptautinės žurnalistų bendruomenės – nevyriausybinių organizacijos „Media4change“ mokymuose regioninės žiniasklaidos atstovams. Šio renginio metu buvo siekiama paaiškinti žurnalistams, kaip atpažinti neapykantos kalbą ir jos išvengti žurnalisto veikloje. 2014 metais taip pat surengti mokymai Lietuvos žurnalistų sąjungos atstovams apie žurnalistų etiką, kuriuose buvo pateiktos rekomendacijos žurnalistams, kaip pranešant apie įvykius, cituojant informacijos šaltinius neskleisti neapykantos kalbos, tinkamai į ją reaguoti. Be to, žurnalistų etikos inspektoriui bendradarbiaujant su Utenos apskrities vyriausioju policijos komisariatu 2014 m. rugsėjo 11 d. surengti mokymai Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Visagino ir Zarasų policijos komisariatų darbuotojams policijos pareigūnams – praktinis seminaras „Visuomenės informavimas policijos veikloje: tarp pareigos informuoti ir žmogaus teisių apsaugos“. Mokymuose taip pat aptarti klausimai dėl neapykantos kurstymo internete tyrimų. 2016 m. kovo 15 d. Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba dalyvavo konferencijoje „*Patyčių prognozės Lietuvai 2020-2030*“, kurios metu buvo diskutuojama apie patyčias tarp nepilnamečių, ieškota priemonių, kaip efektyviai mažinti patyčių mastą ne tik tarp nepilnamečių, bet visuomenėje apskritai.

10) Nusikaltimų aukų teisių apsauga (88.12, 89.20, 89.43-44, 89.46-47)

53. **ES Aukų direktyvos įgyvendinimas.** Lietuva įgyvendino 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai. Ši direktyva yra konceptualiai nauja tuo, kad pripažįsta aukų teises ir akcentuoja bent jau kai kurių aukų pažeidžiamumą ir jų poreikius. Vienas iš šios direktyvos tikslų - individualus aukos poreikių vertinimas, sudarantis galimybes iš esmės pagerinti specialiųjų poreikių turinčių asmenų teisių apsaugą.

2015 m. gruodžio 11 d. priimti Baudžiamojo proceso kodekso ir susijusių įstatymų (Suėmimo vykdymo įstatymo ir Bausmių vykdymo kodekso) pakeitimai, kuriais perkeltos Direktyvos nuostatos dėl nukentėjusių asmenų teisių baudžiamojo proceso metu, pavyzdžiui, dėl to, kokia informacija ir kokios garantijos (teisė būti išklaustam, teisė gauti paramą ir kt.) jiems turi būti suteiktos. Baudžiamojo proceso kodekse taip pat nustatyta pareiga įvertinti visus nuo nusikalstamų veikų nukentėjusius asmenis, ar jie neturi specialių apsaugos poreikių, siekiant juos tinkamai apsaugoti nuo psichinės traumos, nusikalstamo poveikio ar kitų neigiamų padarinių. Nepilnamečiui liudytojui ar nukentėjusiam nustatytos papildomos garantijos.

Taip pat priimti įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai, kurie detalizuoja įstatymų nuostatų įgyvendinimą, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijos dėl nukentėjusiųjų specialių apsaugos poreikių vertinimo. Jomis reglamentuota nukentėjusiųjų specialių apsaugos poreikių vertinimo tvarka ir specialių apsaugos priemonių taikymo jiems faktiniai pagrindai baudžiamajame procese. Pagal šias rekomendacijas specialūs nukentėjusiųjų apsaugos poreikiai – asmeninių savybių, nusikalstamos veikos pobūdžio ar jos padarymo aplinkybių nulemti nukentėjusiojo poreikiai naudotis Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais garantijomis, kad nukentėjusysis būtų apsaugotas nuo psichinės traumos, nusikalstamo poveikio ar kitų neigiamų padarinių vykstančio baudžiamojo proceso metu. Šie apsaugos poreikiai vertinami ikiteisminio tyrimo veiksmus atliekančio pareigūno ar prokuroro ne vėliau kaip pirmosios nukentėjusiojo apklausos metu. Rekomendacijos numato, kad įvertinus paminėtuosius nukentėjusiojo poreikius ir atsižvelgiant į jo socialinį statusą, lytį, amžių ir kitus individualius ar grupinio priklausomumo požymius, jam gali būti baudžiamojo proceso metu taikomos specialios apsaugos priemonės,

kuriomis siekiama sumažinti baudžiamojo proceso ar kitą traumuojantį poveikį nukentėjusiajam. Yra numatyta 18 taikytinų specialių apsaugos priemonių, iš kurių paminėtinos - neviešas bylos nagrinėjimas teisme; tos pačios lyties pareigūno atliekama apklausa; besispecializuojančio pareigūno atliekama apklausa; valstybinės lietuvių kalbos nemokančiam arba turinčiam kalbos, klausos, psichinę negalią ir nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam asmeniui ar jo atstovui užtikrinama teisė naudotis vertėjo paslaugomis; pranešimas apie įtariamojo paleidimą į laisvę ar pabėgimą iš laisvės atėmimo vietos ir apie įtariamojo suėmimą; pranešimas apie teisės aktuose nustatytas galimas taikyti apsaugos priemonės ir jų skyrimo tvarką; atstovo pagal įstatymą dalyvavimas ar įgaliotojo atstovo dalyvavimas; apklausa garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo priemonėmis; apklausa vaikų apklausoms pritaikytose patalpose; apklausa ne daugiau kaip vieną kartą; apklausa nedalyvaujant įtariamajam.

Be to, įstatymais ir įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais detalizuota specializuotos pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims.

11) Kitų rekomendacijų vykdymas

54. **Dėl nacionalinės žmogaus teisių institucijos (89.11-89.18)** žr. pranešimo 5 punktą.

55. **Dėl žmogaus teisių gynėjų apsaugos (89.24).** Lietuva, įgyvendindama JT Žmogaus teisių gynėjų deklaracijos ir kitų tarptautinių dokumentų nuostatas, imasi priemonių siekiant užtikrinti žmogaus teisių gynėjų apsaugą bei sudaryti sąlygas jiems saugiai ir nevaržomai veikti. 2011 m. antroje pusėje buvo sukurtas ir pradėtas taikyti tarpinstitucinio bendradarbiavimo mechanizmas, padedantis geriau apsaugoti asmeninę ir finansinę Lietuvoje prieglobsčio ieškančių tarptautinių žmogaus teisių gynėjų ir aktyvistų informacija. Šis mechanizmas taikomas ir šiuo metu.

56. **Dėl informuotumo apie toleranciją didinimo ir nuomonės formavimo (88.22)** žr. pranešimo C dalies 3 skyrių.

E. Analizė: pasiekimai, geroji praktika, iššūkiai, kliūtys.

1) Pasiekimai ir geroji praktika

57. Siekiant užtikrinti, kad visuotinės periodinės peržiūros metu gautų rekomendacijų įgyvendinimo klausimas nuolat išliktų Vyriausybės ir atskirų institucijų darbotvarkėje, taip pat siekiant užtikrinti bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis, suformuota koordinacinių susitikimų dėl visuotinės peržiūros praktika (žr. pranešimo rengimo proceso aprašymą).

58. Siekiant patobulinti valstybės valdymo ir savivaldos institucijų bendradarbiavimo įgyvendinant tarptautinius išipareigojimus žmogaus teisių srityje mechanizmą, į visuotinės periodinės peržiūros pirmojo ciklo metu gautų rekomendacijų įgyvendinimo pažangos koordinavimo ir pasirengimo antrajam peržiūros ciklui procesą buvo įtraukta Vilniaus savivaldybė. Tikimasi, kad ši patirtis padės į visuotinės peržiūros rekomendacijų įgyvendinimo procesą ateityje įtraukti ir kitas Lietuvos savivaldybes.

2) Iššūkiai ir kliūtys

59. Išlieka valstybės institucijų veiklos, susijusios su žmogaus teisių politikos formavimu ir įgyvendinimu, koordinavimo, vadovavimo, lyderystės iššūkių. Sunkumų kelia didelė požiūrių į tai, kaip reikėtų spręsti žmogaus teisių klausimus, įvairovė ir su tuo susiję teisės aktų priėmimo sunkumai. Požiūrio skirtumai galimai iš dalies lemia ir sunkumus, susijusius su kai kurių pažeidžiamų asmenų grupių teisių užtikrinimu (pvz., pilietinės visuomenės organizacijos nurodo, kad yra ribojama

pozityvios informacijos apie LGBT asmenis sklaida, išlieka su seksualine orientacija susijusių neapykantos veikų ir jų ištyrimo problema).

60. Valstybės valdymo ir savivaldos lygmens institucijų bendradarbiavimo mechanizmai yra nepakankamai veiksmingi (todėl savivaldybių lygmeniu iš dalies neįgyvendinami įstatymai, numatantys, pavyzdžiui, balsavimo apylinkių pritaikymą neįgaliesiems). Įgyvendinant tarptautines rekomendacijas žmogaus teisių klausimais susiduriama su ydingu savivaldybių požiūriu, kad tarptautinių žmogaus teisių organizacijų pateiktos rekomendacijos joms yra neaktualios, nes yra per daug bendro pobūdžio. Tokiam požiūriui įveikti turėtų būti skirtas didesnis valstybės valdymo institucijų dėmesys. Savivaldybės taip pat identifikuoja tam tikrus tarpinstitucinio koordinavimo ir bendradarbiavimo trūkumus. Pavyzdžiui, Vilniaus savivaldybė tokius trūkumus pastebi sprendžiant prekybos narkotinėmis medžiagomis užkardymą Vilniaus romų taborė Kirtimuose, todėl planuoja skirti papildomą dėmesį Vilniaus romų taboro bendruomenės integracijos į visuomenę 2016–2019 metų programos priemonių įgyvendinimui ir kontrolei, poveikio vertinimui, papildomų priemonių planavimui.

61. Kaip pastebi pilietinės visuomenės atstovai, nors žmogaus teisių apsaugos priemonės yra įtraukiamos į programinius planavimo dokumentus, institucijų veiklos ataskaitose nepakankamai sistemingai vertinama pasiekta pažanga žmogaus teisių aspektu.

F. Nacionaliniai žmogaus teisių apsaugos prioritetai.

62. Žmogaus teisių klausimai yra nuolat įtraukiami į Vyriausybės programas, siekiant užtikrinti žmogaus teisių gerbimo, apsaugos ir skatinimo veiklos tęstinumą. Ryškėjanti prioritetinė veiklos sritis - valstybės valdymo ir vietos savivaldos lygmens institucijų bendradarbiavimo įgyvendinant tarptautinius žmogaus teisių standartus stiprinimas. Išliekantis veiklos prioritetas - veiksmingesnis pilietinės visuomenės organizacijų atstovų įtraukimas į sprendimų, susijusių su žmogaus teisių apsauga, priėmimo procesą. Tikimasi, kad tai padės užtikrinti Nevyriausybinių organizacijų tarybos veikimas.

63. 2013 m. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą, kuriuo iš esmės siekiama kurti palankią aplinką nevyriausybiniams organizacijoms, užtikrinti tinkamas jų, kaip svarbaus pilietinės visuomenės elemento, veiklos ir plėtros sąlygas. Šis įstatymas numato, kad Nevyriausybinių organizacijų taryba yra patariamoji institucija, užtikrinanti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką. Taryboje, kurios kadencija yra dveji metai, bendradarbiauja devynių valstybės institucijų – Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Vyriausybės kanceliarijos, Krašto apsaugos ministerijos, Kultūros ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Teisingumo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Žemės ūkio ministerijos ir Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai ir dešimt nevyriausybinių organizacijų atstovų, kuriuos į Tarybą bendru sutarimu delegavo nacionalinių skėtinių nevyriausybinių organizacijų asociacijos. Nuo 2014 m. Nevyriausybinių organizacijų taryba aktyviai ėmėsi darbo ir organizuojamų posėdžių metu kėlė nevyriausybiniam sektoriui aktualius klausimus. Siekiant konstruktyvaus bendradarbiavimo tarp nevyriausybinių ir valstybinių sektorių, Taryba inicijuoja susitikimus su valstybinių įstaigų atstovais, raštu teikia pasiūlymus ir konsultuojasi aktualiais klausimais.

G. Techninės pagalbos reikšmė.

64. Žmogaus teisių apsaugai stiprinti yra skiriamos valstybės biudžeto lėšos, tačiau taip pat naudojamos prieinamomis Europos ir tarptautinių fondų lėšomis, atskirų valstybių teikiama parama. Pavyzdžiui, pagal 2009-2014 m. Norvegijos finansinį mechanizmą yra finansuojamas programos Nr. LT 14 „Pataisos, įskaitant bausmes be įkalinimo“ įgyvendinimas Lietuvoje. Šios programos tikslas –

pagerinti Lietuvos bausmių vykdymo sistemą, vadovaujantis tarptautiniais žmogaus teisių dokumentais, siekiant sumažinti laisvės atėmimo bausmes atliekančių nuteistųjų skaičių ir perpildytų laisvės atėmimo vietų įstaigų skaičių, sukuriant daugiau alternatyvų nuteistųjų įkalinimui, pagerinant įkalinimo sąlygas labiausiai pažeidžiamoms nuteistųjų grupėms, padidinant nuteistųjų ir laisvės atėmimo vietų įstaigų darbuotojų kompetencijas. Programai įgyvendinti buvo skirta 9,05 mln. eurų parama, iš jų 85 proc. (7,7 mln. eurų) sudarė Norvegijos finansinio mechanizmo lėšos ir 15 proc. (1,35 mln. eurų) – Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšos. Šiuo metu planuojama naujo finansinio laikotarpio 2014-2021 m. Norvegijos finansinio mechanizmo programa, skirta toliau tobulinti bausmių vykdymo sistemą Lietuvoje.

65. Lietuva taip pat aktyviai dalyvauja teikiant techninę pagalbą žmogaus teisių klausimais kitoms valstybėms. 2014-2016 m. Lietuva pirmiausia teikia dvišalę paramą ES Rytų partnerystės valstybėms ir Afganistano Islamo Respublikai. Pavyzdžiui, Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšomis Lietuva įgyvendino tokius vystomojo bendradarbiavimo projektus: Moterų ekonominio ir socialinio aktyvumo stiprinimo projekto, įgyvendinto Gruzijoje 2014-2015 m., metu, 60 Pankisio ir Akhlagori regionų moterų buvo apmokytos smulkaus verslo įkūrimo ir administravimo pagrindų, o dar 30 Khashuri miestelio moterų, baigus 2016 m. įgyvendinti projektą, įgys galimybes lavintis, užsidirbti ir tapti socialiai bei ekonomiškai aktyviomis ir nepriklausomomis; jau ne pirmus metus Armėnijoje organizuojamos stovyklos moterų, jaunimo, asmenų su negalia ir kitų pažeidžiamų visuomenės socialinių grupių atstovams, kurių metu skatinamas jų savarankiškumas, didesnis pasitikėjimas savimi ir visuomene, išitraukimas į aktyvų, sveiką, pilietišką gyvenimą bei tarpusavio tolerancija; 2016 m. Ukrainoje įgyvendinamas projektas, kurio metu apie 1000 iš Rytų Ukrainos viduje perkeltų asmenų (daugiausia moterų) dalyvaus Ukrainos viduje perkeltų asmenų integracijos ir įgalinimo programoje „Nauja pradžia“, kurios metu suteiktos žinios įgalins juos aktyviai dalyvauti darbo rinkoje. Vystomojo bendradarbiavimo politika - neatskiriama Lietuvos užsienio politikos dalis, kuria siekiama taikos, skatinti ekonominę augimą bei socialinį stabilumą pasaulyje.